

Kadın cinayetlerinin haberleştirilmesi bağlamında medya etiğini yeniden tartışmak: Habertürk gazetesi örneği

Esra Serdar Tekeli*

“Bana vicdansız bir medya temin et, sana bilinçsiz bir halk yaratayım”

Joseph Goebbels

Özet

Her yeni güne yeni bir kadın cinayeti haberi ile uyandıığımız bugün kadına yönelik şiddetin yazılı ve görsel basında nasıl yer bulduğu, bu konuda basın organlarına ve çalışanlarına düşen sorumluluğun olan ve olması gereken bağlamında analizi önem arz etmektedir. Bu açıdan bakıldığında kadına yönelik şiddet ve cinayet haberlerinin kitle iletişim araçları genelinde yazılı basında nasıl konumlandırıldığı bu araştırmanın temel konusunu oluşturmaktadır. Bu çalışma, medyada kadına yönelik şiddetin yer aldığı temsil biçimlerinin kadına yönelik şiddeti pekiştirdiği görüşünden hareket etmektedir ve Habertürk gazetesinde yer alan ve birçok çevrelerce tepki çeken kadın cinayeti haberlerine odaklanmıştır. Gazeteler her ne kadar tek yönlü bir kitle iletişim aracı olsalar da farklı hayat tecrübelerine ve sosyo-demografik özelliklere sahip geniş bir hedef kitesine ulaşmaktadır. Özellikle şiddetin görselleştirilmesinde kullanılan fotoğraflar, bu geniş okuyucu kitlesinde farklı yorum ve algılara sebebiyet vermektedir. Habertürk gazetesi son dönemde kadın şiddeti ve cinayetlerini, farkındalığı artırmak adına “şiddet pornografisine” dönüştürdüğü için tüm çevrelerce tepki çekmiş olması sebebiyle bu çalışmada örnek olarak seçilmiştir. İncelemeler sonucunda gazetenin, kadın şiddetinde gelinen son noktayı verirken “gazetecilik etiğinde!” gelinen son noktayı da gözler önüne serdiği görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Medya, medya etiği, haber, gazetecilik, kadın cinayetleri

Rediscovering media ethics in the context of femicide news: The case of Habertürk newspaper

Abstract

Today, as we wake up each new day hearing the news of women murders, it is important to analyze the news about violence against women announced in written and visual media as well as analyzing the responsibility of the media organs and their employees in this context. This survey is also based on the opinion which claims that; the representation forms in the media which include violence against women strengthen the violence against women. Although newspapers are one-way mass communication tools; they reach to a wider target audience which has different life experiences and socio -demographic features. Especially, the photographs used in visualization of violence make different interpretations and perceptions done by this wide audience. Habertürk newspaper is chosen; because this newspaper was criticized by the society recently for transforming these news to the “pornography of violence” in order to raise awareness towards the violence against women and women murders; and as a result of the studies, this newspaper revealed the ultimate point of “the journalism ethics” while it shows the ultimate point that we reached on the violence against women.

Keywords: Media, media ethics, news, journalism, women murders

---

* Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi, estekeli@gazi.edu.tr

Giriş

Kitle iletişim araçları yaşamı sürdürdüğümüz modern çağda ilettikleri mesajlarla toplum üzerinde önemli etkilere sahiptir. Yaşanan teknolojik gelişmeler, bireylerin kitle iletişim araçlarına erişimini kolaylaştırmıştır, Bunun yanı sıra kitle iletişim araçlarının da her türlü gruba ulaşması ve önemli bir toplumsallaşma aracı olarak gücünü koruması, bahsi geçen araçları hayatımızın önemli bir parçası haline getirmektedir. Enformasyonun yayılma alanı ve hızıyla doğru orantılı olarak bilgi edinme, haber alma olgusu da artmış ve bu da özellikle şiddet ve kadın şiddetini günümüzde daha somut bir şekilde ortaya çıkarmıştır. Yapılan birçok araştırma kitle iletişim araçlarının iletilerine konu olan şiddet haberlerinin, şiddeti yaygınlaştırdığı hatta bunun ötesinde şiddeti meşrulaştırdığı ve kanıksattığı noktasında birleşmektedir.

Kadın ve medya genelinde kadına yönelik şiddet haberleri ise iletişim araştırmalarının önemli konularından biridir. Kadın ve medya ilişkisi ana ekseninde, kadının medyadaki temsili ile ilgili çalışmalar 1970’lerde feminist hareketlerin ivme kazandığı dönem sonrasına tekabül etmekle birlikte, kadına yönelik şiddeti özendirici haber/yayın ve basın organlarına düşen sorumluluk konusuna eğilen araştırmalar yine 1980 ve sonrası dönemde yoğunlaşmaktadır. Kuşkusuz bu ilginin artmasında feminist kadın hareketleri ile kadın sorunlarının devlet politikasının da gündemine girmesi etkili olmuştur. Günümüzde ise bu alan birçok araştırmacının dikkatini çekmekte ve çalışma konusu olarak kayda değer bulunmaktadır. Bu bağlamda, genel olarak medyada şiddetin nasıl temsil edildiği, medyanın kadına yönelik şiddette üstlendiği rol, şiddet içerikli haberlerin kadın ve şiddet bağlamında kadın aleyhine nasıl kurgulandığı ve benzeri birçok konu medya çözümlerinin yoğunlaştığı bir alan olmaktadır.

Bu çalışma kadın cinayetlerinin yazılı basında nasıl temsil edilip resmedildiği üzerine odaklanmakta ve bu bağlamda medya profesyonellerine düşen sorumluluğu irdelemektedir. Buradaki ana sorun, şiddet olaylarının haberleştirilmesinde gazetecilik mesleği ile toplumsal sorumluluk çizgisinin nerede çeliştiğini ortaya koymaktır. “Medyanın şiddeti” mi “şiddetin medyası” mı sorusu bu bağlamda öne çıkmakta ve cevaplanması gereken bir soru olarak beklemektedir. Buradan hareketle bu çalışma bir haber analizini içermemekle birlikte, Habertürk gazetesini inceleme nesnesi olarak seçmiş ve toplumda yankı uyandıran Şefika Etik haberi ve birkaç örnek haber üzerinden sorun örneklendirilerek somutlaştırılmaya çalışılmıştır.

Haber, şiddet, kuram

İletişim araştırmaları içerisinde yer alan kuramsal yaklaşımlar haber, haberin doğası, oluşum ve kurgu süreci, etkileri ve etik gibi konulara farklı bakış açısı sergilemektedir. Genel olarak kadınların medyada temsil sorunu özelinde kadın şiddetinin yazılı basında yer alışı ve medya etiğini irdeleyen bu çalışma, kadınların haberlerde nasıl yer bulduğunu incelemek için haberlerin doğasına ve işlevine ilişkin iletişim alanındaki kuramsal gelişmelerle kadının medyadaki sunumuna ilişkin bağlantı kurmanın yararlı olacağını düşünmektedir (Rakow ve Kranich, 1997: 517). Buradan hareketle öncelikle haber nedir sorusunu yanıtlamak ve kuramsal açıdan habere bakışı ortaya koymak önemlidir.

İletişim alanında haber kavramının net ve kesin bir tanımı olmamakla birlikte literatürde kavram ile ilgili birçok tanım bulunmaktadır. Tokgöz (2010: 208), ilk yapılan haber tanımlamaları arasında “olan her şey haberdur”, “dün bilmediğimiz haberdur”,

“insanların üzerinde konuştukları haberdır”, “haber okuyucuların öğrenmek istedikleridir” şeklinde tanımların yer aldığını belirtmektedir. Ancak bunun yanı sıra haber üzerinde bir görüş birliğinin olduğunun söylenmesinin güç olduğunu ve evrensel olarak kullanılabilir bir haber tanımının olmadığını da ekler. Literatürdeki tüm tanımların ortak paydası ise haberin etkili bir medya içeriği olarak (Girgin, 2000: 86) sistematik olmayan, herhangi bir zamanda geçen olay, fikir ya da sorunun özeti, bilgi veren, eğlendiren bir medya içeriği olmasıdır. Burada Girgin haberin etkili bir medya içeriği olmasını gerçekte bağlantılı ya da gerçeğin ta kendisi olarak sanılmasından ileri geldiğini belirtmektedir. “Sanılması” kavramı yeni bir soruyu gündeme getirir: Haber bir kurgu mudur? Bu soruyu iletişim çalışmalarında yer alan kuramsal yaklaşımlar üzerinden açıklamak faydalı olacaktır.

İletişim alanında başat konumda bulunan liberal yaklaşım basını, bilgilendirme ve farklı görüşleri temsil etme gibi özelliklerinden dolayı yasama, yürütme ve yargıdan sonraki dördüncü güç olarak, halk adına iktidarı denetleyen olarak tanımlamaktadır. Buna göre medya toplumsal olayları yansıtan bir ayna görevindedir ki bu da haberin tarafsız, nesnel, olduğu gibi verildiği kabulüne dayanmaktadır. Kitle iletişim araçları toplumsal sorunlara ilişkin haberleri hedef kitleye ulaştırırken toplumsal kültür, beklentiler ve eğilimler göz önüne alınmaktadır.

Medyanın gerçekliği olduğu gibi yansıttığı tezi, gazetecilere ürettikleri haberleri meşrulaştırma olanağı sağlamaktadır (Dursun, 2010: 22). Eleştirel yaklaşımlar ise, medyanın toplumda baskın olanı iktidar/güç lehine meşrulaştırdığı düşüncesinden hareketle birey ve toplum üzerindeki olumsuz etkilerine vurgu yapmaktadır. Medyaya eleştirel bakarak toplumsal iktidar eşitsizliğini sorun eden bu görüş, medyayı mevcut eşitsizlikleri her içeriğiyle yeniden üreten bir araç olarak tanımlamaktadır.

Dursun (2004: 39), gün boyunca dünyada ve ülkemizde olup biten olaylardan bazılarının ama eksik ama “yanlı” bir görüşle bir şekilde bize sunulduğunu belirtir. Medya olay ve olguları belirli anlamlar dahilinde çerçeveleyerek biçimlendirir ve egemen sınıfın ideolojisini yayar ve meşrulaştırır (Şen, 2012: 148). Yani gerçeklik çarpıtılır ve yeniden kurulur. Haber metinleri var olan toplumsal olayların yeniden kurgulanarak üretilme sürecidir. Diğer bir deyişle medyanın kitleye ilettiği gerçeklikler bir tür yeniden inşa süreci ile egemen sınıflar, hakim toplumsal kodlar ya da hakim egemenlik ilişkileri çerçevesinde yeniden hatırlatma işlevine dönüşmektedir (Parlak, 2009: 180). Medya sistemindeki bu yapıdan öncelikli zarar görenler ise kadınlar ve toplumsal güç ilişkilerinde ikincil konumda olup üzerinde hakimiyet kurulmak istenen kesimlerdir (Dursun, 2010: 22). İnal (2005: 67) iki yaklaşımın da ortak bir paydası olduğunu söyler: Her ikisi de medyanın gücü ve etkililiğinden kuşku duymazlar. Ancak haberin bir kurgu olduğu görüşü eleştirel yaklaşımlarca desteklenmektedir.

Habere ilişkin önemli kavramlardan biri haber değeridir. Medya içeriklerinde yer alacak olayların belli haber değerleri taşıması kaçınılmazdır. Bu bağlamda çeşitli olay ve olguların haber haline getirilmesinde bazı temel değerlerin yer alması gerektiğini belirten Tokgöz (2010: 222), bu değerlerin beş kümede toplandığını belirtmektedir. Bunlar zamanlılık, yanlılık, önemlilik, sonuç ve insanların ilgisini çekmedir.

Klasik haber anlayışına göre bir köpek bir adamı ısırırsa bu haber değildir ancak bir adam köpeği ısırırsa bu haber değer taşıyır. Buna göre haberin kitleye ulaştırılabilir olarak değerlendirilmesinde ki en önemli etkenlerden biri ilgi çekicilik, ses getiriciliktir. Zira araştırma konusundan hareketle kadına yönelik şiddette kullanılan haber dili ve görsellerde bu özellik ön planda tutulmaktadır. Tokgöz (2010: 228) ilgi çekicilik

ilkesini “diğer tüm ilkeleri tanımlayan” olarak belirtmektedir. Bir hikayenin “haber değeri”nin, pek ender olarak onun gerçeklik değeri bir işlevi olduğunu belirten Demir (2006: 57), haber değeri daha çok hikayenin hedeflediği öngörülen piyasaya yönelik bir işlev olduğunu belirtmektedir.

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de özellikle aile içi şiddet haberlerinin medya tarafından ilgi gösterildiği bir alan olduğunu belirten Taylan (2010: 277), bu durumun korku ve panik oluşturacak kadar önemle üzerinde durulduğunu belirtmektedir. Peki şiddet haberlerini ilgi çekici kılan nedir ya da şiddet haberlerini gazeteciler neden tercih eder?

Gazetecilik mesleğinin pratiklerine göre bir olayın olumsuzluğunun onu doğrudan haber değerine sahip kıldığını belirten İnal (2005: 73), gazeteciye şiddetin bizzat kendisinin haber olduğunun öğretildiğini belirtmektedir. Dolayısıyla, mevcut gazetecilik anlayışına göre habercilik ile bu kadar iç içe geçmiş olan şiddet olgusunu haber medyasının dışına atmamız hemen hemen olanaksızdır (2005: 73). Ancak zaman zaman ilgi çekicilik kisvesi altında halk adına- halk istediği için bunun yapıldığı gazeteciler tarafından savunulmakta ve haberler oluşturulurken özensiz bir dil kullanılmaktadır. Bu da habere konu olan taraflarda yıkıcı etkiler yaratabilmektedir. Alıcı bilgilendirilirken haberin tarafları -özellikle mağdur- psikolojik linçe uğramaktadır.

İnal’ın deyişiyle (2005: 75-76) suç olgusu bir yandan okuyucu ve izleyicinin yaşamlarından uzaklaştırılırken diğer yandan daha da vahim bir şekilde suç ya da şiddet başkalarının yaşamlarına ait bir seyirlik anlatıya dönüşür. Haber üreticilerinin yanı sıra okuyucu/izleyici de toplumsal şiddetin pasif bir izleyicisi ve hatta uygulayıcısı konumuna dönüştürülür. Özellikle de şiddetin haber olma biçimlerine bakıldığında okuyucu/izleyiciyi suç ve şiddetin nedenleri hakkında düşündürecek ve bu tarz bir şiddetin ortaya çıkmasına neden olan toplumsal koşulları düzeltmek üzere harekete geçirecek hiçbir bilgiye (şiddet/suç ile ilgili arka plan bilgisi, olayların başlamasına ilişkin bilgi,vb.) yer verilmediği görülür (İnal; 2005: 75-76). Bununla birlikte kadınlara şiddetle başa çıkma yöntemleri, devlet desteği gibi konularda da bilgi verilmemektedir. Bu neredeyse her gün aile içi şiddet olaylarına tanık olup bunları haberleştiren gazetecilerin, şiddeti önleme mekanizmaları ile ilgili bilgilerinin zayıflığından ileri gelir (Altun vd. 2007: 19).

Kadın cinayetlerinin gazetelerde görünürlüğü ve etik

Kadına yönelik şiddet ciddi bir evrensel sorundur, bir hak ihlalidir. Kadın cinayetleri de bu şiddetin farklı bir biçimidir. Bugün ülkemizde şiddet istatistikleri ise ürkütücü boyuttadır ve bu cinayetlerin varlığı artan oranda sürmektedir. Zira 2004-2011 yılları arasında kadın cinayetlerinin % 1.400 yükseldiği belirtilmektedir (bianet.org, 2013). Aynı kaynağa göre 2012’de 210 kadın, 2013’ün ilk sekiz ayında ise 122 kadın öldürülmüş, 118 kadın tecavüze uğramış, 148’i yaralanmış, 117’si erkekler tarafından cinsel istismara uğramıştır. 2013 yılında ise 229 kadın öldürülürken, 2014’ün güncel verileri 123 kadının şu ana dair yaşamını erkek şiddeti ile kaybettiğini göstermektedir (anitsayaç.com, 2014). Bu verilerle paralel oranda kadın cinayetlerinin de yazılı ve görsel basında sıkça yer aldığı görülmekte ancak basının bunu farkındalık adına mı yoksa tiraj açısından mı yaptığı tartışma konusu oluşturmaktadır. Hiç kuşkusuz ülkemizde kadına yönelik şiddet ile ilgili gerek akademik gerekse devlet düzeyinde yapılan çalışmalar geçmişe kıyasla daha iyi durumdadır. Bu olgunun toplumsal bir

sorun olarak kabul edilerek devlet politikasına da girmesi, konunun medya gündemine de sıklıkla taşınmasını da beraberinde getirmiştir.

Bu bağlamda kadına yönelik şiddet konusunda medyanın bir farkındalık oluşturduğu, devletin bu konuda hizmet veren kurum ve kuruluşlarını harekete geçirmede etkin bir güç olduğu kabul edilmektedir. Ancak şiddet haberlerinin etik çerçeveler dışında üretilerek aktarılması beraberinde ikincil bir mağduriyet olarak “medya mağduriyeti” ni getirmektedir.

Haber denilen bilginin, eleştirel yaklaşımdan hareketle gerçekliğin yeniden üretildiği ve aktarıldığı bir araç olarak gazeteler, günümüzde “geleneksel medya” tanımının içinde yer bulmaktadır. Teknolojik gelişmelerle birlikte yeni medya araçlarının yanında hala etkili bir iletişim aracı olarak varlığını sürdüren gazetelerde yer alan bilgilerin “söz uçar yazı kalır” mantığından hareketle saklanabilir nitelikte olması, gazetenin etkisini ve gücünü de ortaya koymaktadır. Gazeteler haberlerin ayrıntısına inilerek verildiği, verilen haberlerin görsel malzemelerle desteklenerek okuyucuda habere ilişkin ayrıntıları pekiştirme ve olabilir en iyi etkiyi bırakma özelliği barındırması açısından da önemlidir. Bu bağlamda haber fotoğrafları önemli işleve sahiptir. Zira görsellik habere inandırıcılık katarak, okuyucuda habere ilişkin öğelerin daha kalıcı olmasını sağlamaktadır. Ancak etik ihlallerinin de en çok bu alanda yapıldığı bilinmektedir.

Gazetelerde kadına yönelik şiddet haberlerinin konumlandırılışında ise “üçüncü sayfa haberciliği” nin varlığı görülmektedir. Genel olarak şiddet haberleri gazetelerin üçüncü sayfalarında yer almakta, ancak zaman zaman bu haberlerin birinci sayfadan verildiği görülmektedir. Gazetecilerin şiddet haberlerini neden tercih ettiği sorusunu bir adım öteye götürsek, kadına yönelik şiddet haberlerini gazetelerin üçüncü sayfasından birinci sayfaya terfi ettiren nedenler nelerdir? Buradaki en büyük etken şiddetin büyüklüğüdür. Sıradan bir şiddet haberinin okuyucuda etki etmeyeceğini belirten gazeteciler, bıçaklama, öldürme gibi olaylar varsa ve hele ki bu toplum içerisinde cereyan etmişse daha ilgi çekeceğini belirtmektedirler. Habere ilişkin fotoğraflar ise bu terfide önemli yer oynamaktadır. Buna göre şiddet haberine ilişkin bir fotoğrafta kan, ölüm, bıçak gibi unsurlar söz konusu ise bu direk birinci sayfadan girilecek bir haberdur. Şiddetin varlığına ilişkin sadece yazılı veri yeterli olmamaktadır (Altun vd. 2007: 23-24). Dolayısıyla haber fotoğrafının varlığı ve ilgi çekiciliği önemlidir.

Günümüz haber medyasına bakıldığında özellikle kadınların yer aldığı haberlerde kadınlara yönelik kalıplaşmış söylemlerin varlığı görülmektedir. Kadınlar ne yazık ki geleneksel rollerinden kurtulamamakta hatta bu roller medya eliyle yeniden üretilip meşrulaştırılmaktadır. Şiddet mağduru kadınlar ilk darbeyi en yakınlarından alırken ikinci ve diğer darbeler toplum kaynaklı yapılardan gelmektedir. Mağdur bilim bunu “ikincil mağduriyet” olarak tanımlamakta ve bireylerde ilki kadar etkili ve hatta daha sarsıcı olduğunu belirtmektedir. Medya mağduriyeti de bu kategoride değerlendirilmekte ve toplumsal şiddetin bir uzantısı hatta pekiştiricisi olmaktadır.

Toplumun olaylara bakış açısında bir kılavuz görevi gören medya bireylere neyi, nasıl düşüneceğini söylerken neyin doğru neyin yanlış olduğunu da toplumsal kabuller ve beklentiler ışığında şekillendirir. Toplumsal şiddetin bir parçası olarak medya eliyle yaşatılan mağduriyet, mağduru geniş kitlelere lanse ederek, hayatının, eylemlerinin sorgulanmasına ve büyük ölçüde suçlanmasına olanak vermektedir.

Çünkü medya kadınlara ilişkin şiddet haberlerini kendini savunamayan üzerinden kurarak eylemi meşrulaştırıcı ibareler kullanır. Mağdurun hayatının detaylarıyla

dramatize edilerek anlatılması olayı gerçek bağlamından uzaklaştırarak magazinelle bir yapıya sokmakla birlikte kadınların ezik, acınası olduğu algısı yerleştirilmektedir. Kadınlar mağdur, kurban, öldürülen, dövülen, taciz edilen, tecavüze uğrayan olarak resmedilmekte ve arkası yarın kıvamında görsel bir malzemeye dönüştürülmektedir. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet rolleri ve buna ilişkin kalıp yargıların, gerek yazılı gerekse görsel basında yer alan haberlerle her gün yeniden üretilerek pekiştirildiği görülmektedir. Bu pekiştirme sürecinde “cinsiyetçi söylem” in varlığına dikkat çeken Dursun (2008: 65) bu söylemin toplumsal cinsiyet temelinde kadını erkeğe göre zayıf, güçsüz, duygusal, mantıksız gibi olumsuz özelliklerle tanımlayan eşitsizlik söylemi olduğunu belirtir. Bunun akabinde “kamu yararı” kisvesiyle savunulan ve kendini yineleyen bir habercilik anlayışı ortaya çıkmaktadır.

Medya etiği, habercilik ve sorumluluğu hangi noktada birleştirmektedir sorusu burada önemli olmaktadır. Bu noktada basın kuruluşları ve meslek örgütlerinin belirlediği temel etik ilkelerinden şiddet ve kadına yönelik şiddet içerikli haber ve yayınlara ilişkin olanları ortaya koymak önem arz etmektedir.

Basın Konseyi Meslek İlkeleri

- Yayınlarda hiç kimse ırkı, cinsiyeti, yaşı, sağlığı, bedensel özrü, sosyal düzeyi ve dini inançları nedeniyle aşağılanamaz (md.1).
- Düşünce ve vicdan özgürlüğünü sınırlayıcı, genel ahlak anlayışını..., aile kurumunun temel dayanaklarını sarsıcı ya da incitici yayın yapılamaz (md.2).
- Kişilerin özel yaşamı kamu çıkarlarının gerektirdiği durumlar dışında yayın konusu olamaz (md.5).
- Gazeteci görevini, taşıdığı sıfatın saygınlığına gölge düşürebilecek yöntem ve tutumlarla yapmaktan kaçınır (md.12).
- Şiddet ve zorbalığı özendirici, insani değerleri incitici yayın yapmaktan kaçınılır (md.13).

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Hak ve Sorumluluk Bildirgesi

- Gazeteci, milliyet, ırk, etnisite, cinsiyet, dil, din, sınıf ve felsefi inanç ayrımcılığı yapmadan tüm bireylerin haklarını ve saygınlığını tanır.... Gazeteci her türden şiddeti haklı gösteren, özendiren, kışkırtan yayın yapamaz (md.3)
- Kamuya mal olmuş bir şahsiyet bile olsa halkın haber alma, bilgilenme hakkıyla doğrudan bağlantılı olmayan hiçbir amaç için, izin verilmedikçe özel yaşamın gizliliği ilkesi ihlal edilemez (md.7).
- Cinsel saldırı mağdurlarının fotoğrafları, görüntüleri ya da kimlikleri açık kamu yararı olmadıkça paylaşılmamalıdır(gazetecinin doğru davranış kuralları).
- Üzüntü, sıkıntı, tehlike, yıkım, felaket ya da şok halindeki insanlar söz konusu olduğunda gazetecinin olaya yaklaşımı ve araştırması insani olmalı, gizliliklere uyularak duygu sömürsünden kaçınılmalıdır (sarsıcı durumlar).

Doğan Grubu Meslek İlkeleri

- Yayınlarda hiç kimse ırk, cinsiyeti, sosyal düzeyi, veya ilişkisi, dini inançları, fiziki kusurları veya yaşı nedeniyle aşağılanamaz ve kınanamaz (md.5).
- Düşünce, vicdan ve ifade özgürlüğünü sınırlayıcı; genel ahlak anlayışını, din duygularını, aile kurumunun temel dayanaklarını sarsıcı yayın yapılamaz (md.6).
- Kişileri ve kuruluşları, eleştiri sınırlarının ötesinde küçük düşüren, aşağılayan veya iftira niteliği taşıyan lakap ve ifadeler kullanılamaz (md.7).
- Şiddet ve zorbalığı özendirici veya kısırtıcı; çocukları cinsel konularda olumsuz yönde etkileyici nefret ve düşmanlığı körükleyici yayın yapmaktan kaçınılır (md.17).

Ortaya konan bu etik ilkelerde ortak paydanın “kamu yararı” kavramı çerçevesinde şekillendiği görülmektedir. Kamu yararının söz konusu olduğu durumlarda gazetecinin halkı bilgilendirmek adına her türlü haber ögesini paylaşımına sokması, beraberinde şiddet içerikli haberlerin yayınlanmasındaki etik ihlalleri getirmektedir. Aslında tartışmalı bir kavram olarak “kamu yararı” gazetecinin mağdur/kurban üzerinden haber yapmasını meşrulaştıran bir sistemdir. Bu noktada kamu yararının ölçütlerinin iyi belirlenmesi önemlidir. Kamu yararına haber yapılmasının ölçütünün ise gazetecilik mesleğine ilişkin evrensel bir ön kabul olan “gerçeği olduğu gibi, nesnel, tarafsız tüm unsurlarıyla (5N1K) ortaya koymak” ilkesinin olduğunu belirten Dursun (2010: 14), bu kabulün kadına yönelik şiddet haberlerinde de kadının lehine olduğu görüşünün varlığını belirtmektedir. Kadına yönelik şiddet haberlerinde mağdur kadının tüm yönleriyle sergilenmesinin kadını nesneleştirilmesi (Dursun, 2010: 14) ve haberin haber verme, bilgilendirme unsurundan saptırılarak seyirlik bir malzemeye dönüştürülmesi söz konusudur.

Habertürk gazetesi

Habertürk gazetesi 1 Mart 2009’da yayın hayatına başlamıştır. İlk çıktığı günden bu yana ciddi bir tiraja sahip olan gazete Ciner Yayın Holding’e aittir.

Gazetenin kadın konulu haberlerde ki genel profiline bakıldığında, kadınları daha çok şiddet haberleriyle gündeme taşıdığı görülmektedir (Yeniçifti, 2012: 255). Bunun yanı sıra arka sayfa haberlerinde de çıplak kadın bedenlerini yayınlayarak, kadın bedeni üzerinden haber anlayışının varlığı görülmekte ve bu da gazetenin kadını konumlandırışını anlamamızda yardımcı olmaktadır

Bu çalışmada örnek olarak Habertürk gazetesinin seçilmesinde belki de en önemli etken, 7 Ekim Cuma günü sürmanşetten verilen Şefika Etik cinayetine ilişkin haberin detaylandırılışıdır.

Görsel 1. 07.12.2011 Şefika Etik cinayeti haberi

Bu haber, kadın cinayetinin medyada görünürlüğünün ve medya etik ihlalinin son noktası olarak değerlendirilebilir. Mağdurun sırtından bıçaklanmış haldeki bedeninin (fotoğrafın çekildiğinde yaşadığı belirtilmektedir), alenen ve ilk sayfadan verilmesi, gazeteyi yoğun eleştirilerin hedefi haline getirerek kamuoyunda ciddi bir infial uyandırmıştır.

Bahsi geçen haber, Şefika Etik'in sığınma evine yerleştiği, kocasının kendisine "dil dökerek" ikna edip eve tekrar getirdiği, fakat erkeğin "ihanete uğradığı" gerekçesiyle kadını bıçakladığına ilişkin şekilde detaylandırılmıştır. Burada cinsiyetçi söylem olarak erkeğin ihanete uğraması, şiddeti gerekçelendirmekte ve haberi okuyanlarda fotoğrafın vehametinden çok erkeğin haklılığını ön plana çıkarabilmektedir. Ancak söylemden ziyade kullanılan fotoğraf hafızalara kazınmıştır. Bu haber üzerine Habertürk gazetesine tepkiler yağmış, Basın Konseyi söz konusu fotoğrafın hiçbir sansürleme yapılmaksızın yayınlanmasının kamuoyunda çok büyük bir tepkiyi ortaya çıkardığını belirterek, özellikle elektronik posta yoluyla kurumlarına çok sayıda şikayetin ulaştığını belirtmiştir. Bu gerekçe ile olağanüstü toplantı gerçekleştirildiği belirtilerek şu ifadelerle yer verilmiştir:

Bu bağlamda, ilk olarak, insan onuru ve kadın onurunun korunması yönünden konuyu irdelediğimizde, somut olayda aile içi şiddet mağduru olarak, ağır yaralı halde, sırtına saplı bir bıçak ile bir sedye üzerinde yarı çıplak, baygın yatan mağdurun bu haliyle bir fotoğraf karesi olarak gazete manşetine taşınması, hiçbir kuşkuya yer vermeyecek şekilde, bireyin özel yaşamına saygı gösterilmesi hakkının ihlal edilmesi anlamını taşır. Bu bağlamda, bu şekilde pervasızca yayınlanan fotoğraf ile özel hayatına saldırıda bulunulan mağdurun gerek manevî bütünlüğü, gerek şeref ve haysiyeti, gerek birey olarak ismi ve şöhreti yerle bir edilmiş durumdadır. Üstelik, bu yayın ile mağduriyet yaşayan, yalnızca aile içi şiddete maruz kalan ve fotoğrafa konu edilen mağdurun kendisi değil, başta mağdurun çocukları olmak üzere, alt ve üst soy hısımları, akrabaları, yakınları ve tüm sosyal çevresidir. Bu durumun, yine başta mağdurun çocukları olmak üzere, tüm bu sosyal çevresinde yaratacağı ağır psikolojik ve ruhsal travmalar da, insan onuruna yönelen bu saldırının farklı birer sonuçları olarak dikkate alınmak durumundadır. Diğer yandan, fotoğrafın çekilmesi esnasında (veya sonrasında), mağdurun zaten hayatını kaybetmiş olduğu varsayımının ileri sürülmesi halinde ise, mesele özel hayata saygı gösterilmesi hakkının ötesine geçerek, ölen kişinin hatırasına saygısızlık edilmesi bağlamında ele alınmalıdır ki, bu durumda TCK md. 130 uyarınca "kişinin hatırasına hakaret suçu"na ilişkin hükümlerin uygulanması da gündeme gelebilir....

Meseleyi, gazetecilik etiği açısından irdelediğimizde ise, bu fotoğraf ve haberin mevcut şekliyle, Habertürk gazetesi genel yayın yönetmeninin fotoğrafı savunurkenki açıklamasında belirttiği gibi, fotoğrafı gören herkesi sarstığı ve rahatsız ettiği doğrudur. Ancak, oluşan bu rahatsızlıktan hareketle, bu tarz haber ve fotoğrafların somut olaydaki gibi sınırsızca ve pervasızca yayınlanmasının, aile içi şiddet mağduru kadınların mağduriyetlerinin önlenmesine katkıda bulunulacağı gibi anlamsız bir çıkarımda bulunulması kesinlikle yanlıştır. Bu noktada, söz konusu fotoğraftan, Basın Konseyi'ne tepkilerini ulaştıran pek çok yurttaşımızın da ifade ettiği üzere tam tersi bir mantıkla, aile içi şiddet yaşayan pek çok kadına adeta "bu düzene karşı çıkarsanız, sizin sonunuz da işte böyle olur" şeklinde bir gözdağı şeklinde anlaşılması ve kabullenilmesi sonucu da çıkartılabilir ki; herhalde bu olasılıklardan hiçbirinin basının haber verme hakkı kapsamında mütalaa edilebilmesi asla mümkün değildir...

Bu sonuçla Basın Konseyi "Düşünce, vicdan ve ifade özgürlüğünü sınırlayıcı; genel ahlak anlayışını, din duygularını, aile kurumunun temel dayanaklarını sarsıcı ya da incitici yayın yapılamaz" şeklindeki ikinci, "Gazeteci görevini, taşıdığı sıfatın saygınlığına gölge düşürebilecek yöntem ve tutumlarla yapmaktan sakınır" şeklindeki on ikinci ve "Şiddet ve zorbalığı özendirici, insani değerleri incitici yayın yapmaktan kaçınılır" şeklindeki on üçüncü maddelerinin ihlal edildiği gerekçesi ile gazeteyi kınamıştır.

Gazetenin bu haberine yönelik tepki, uluslararası basında da yer almış, Wall Street Journal gazetesi Habertürk'ün bu haberinin ülkede gazetecilik etiği ve insan hakları ihlalleri konusunda tartışma yarattığını belirtmiştir.

Ancak tüm bu tepkilere karşı gazetenin o dönemdeki Genel Yayın Yönetmeni Fatih Altaylı, haberin kadına yönelik şiddete dikkat çekmek için bilinçli yapıldığını savunmuştur. Bu durum daha önce belirtilen "kamu yararı" kavramının önemini ve tartışmaya açık bir olgu olduğunu bir kez daha ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra gerek gazete içeriğinde kadın haberlerinin "arka sayfa güzeli" şeklinde konumlandırılışı, gerekse gazetenin web sayfasında sıkça yer alan çıplak kadın bedenlerinin varlığı, bir kanaat önderi tarafından yapılan bu açıklamanın "samimiyetsizliğini" oraya koymaktadır. Zira gazetenin, kadına yönelik şiddet haberlerini halkı bilgilendirme, farkındalık yaratma, kadın sorunlarına dikkat çekme gibi medya sorumluluğundan çıkarttığı ve kadını bir tiraj nesnesi olarak kullandığı bu verilerle kanıtlanmaktadır.

Önemli bir etik ihlal olarak değerlendirilebilecek bu haberin, gazetenin kadına yönelik şiddet içerikli sansasyonel haberlerinden sadece biri olduğu görülmektedir. Yayın hayatına başladığı günden bu yana erkek şiddeti sonucu vahşice öldürülen kadınların resimlerini toplumsal bir soruna dikkat çekme bahanesiyle sayfalarına ve web sitesine taşıyan gazetenin bu haberlerinden bir tanesi de Münevver Karabulut cinayeti ile ilgilidir. 3 Mart 2009 tarihinde sevgilisi tarafından hunharca öldürülen Münevver Karabulut'un ölümüne ilişkin kanlı detayları sayfasına taşıyan gazete, mağdurun öldürülmesinde kullanılan testereye ulaşmasını da bir gazetecilik başarısı olarak duyurmuştur. Bunun yanı sıra haber fotoğrafında kullanılan fail ve mağdur resimlerinde mağdurun yüzü açıkça gösterilirken failin yüzüne buzlama yapıldığı görülmektedir.

Görsel 2. 12.06.2009 Münevver Karabulut cinayeti haber detayı

Kadına yönelik şiddetin önemli simgelerinden biri olan “Ayşe Paşalı” cinayetinde de gazete kullandığı mağdur fotoğraflarıyla aynı ihlali gerçekleştirmiştir. Kullanılan fotoğrafta, uğradığı şiddet sonucu gözü morarmış halde ve çaresizce bakan kadının fotoğrafı paylaşılmış, hiçbir buzlanmaya gidilmediği gibi fail ve mağdur yine aynı karede yer almıştır. Kadına yönelik şiddetin bir sembolü haline gelen Ayşe Paşalı’ya ait bu fotoğrafın, sonraki birçok haberde de defalarca kullanılması, ölmüş bir kadın ve onun yakınlarını defalarca mağdur etmiştir.

Görsel 3. Ayşe Paşalı haber görseli

Altta fotoğrafları görülen Fatma Nur Çelik cinayeti 14 Ekim 2012’de İstanbul’da yaşanmıştır. Üniversite öğrencisi Fatma Nur Çelik’in tecavüze uğradıktan sonra eşarpla boğularak öldürülmesine ilişkin haberde de aynı etik ihlali yaşanmıştır. Genç kızın yarı çıplak haldeki cansız bedeni gazetenin web sayfasına hiçbir buzlama yapılmadan yer almıştır.

Görsel 4. Fatma Nur Çelik cinayeti web sayfası ve iç sayfada yer alan haber görselleri

Gazetelerin kadına yönelik şiddet haberlerini sunarken kullandığı üslubun şiddet mağduru kadınlar açısından önem taşıdığını belirten Gökulu (2013.1846), özellikle cinsiyetçi söylemlerin eyleme gizli bir meşruiyet kazandırdığını belirtmektedir. Bu bağlamda gazetenin web sayfasında sunulan bir başka haber örneğinde de görüldüğü üzere, gazetenin kadına yönelik şiddet haberlerinin sunumunda ağır şiddet içerikli ifadelerin ve görsellerin kullanımının yanı sıra bu cinsiyetçi söylemlerin de yer verdiği görülmektedir.

“Yatakta Biten Beyoğlu gecesi” başlığı ile verilen haber, cinsiyetçi söylemin mağdurun aleyhine kurulmasının da ötesinde mağdurun varlığını yok saymaktadır. Bununla da yetinmeyerek tecavüz mağduru kadının bikiş resimlerini “tıklama” nesnesine dönüştürerek kitlelere “böyle giyinirsen başına bu gelir” mesajını vermektedir. Tüm bu örnekler, gazetenin kurban üzerinden reklam anlayışının bir göstergesi olarak nitelendirilebilir. Bu bağlamda, gazetecilik meslek ilkelerinin büyük oranda terk edildiği gözlenmektedir.

Görsel 5. 27.01.2013 tarihinde web sayfasında yer alan haber

Konuya ilişkin uluslararası basına bakıldığında kadın cinayeti haberlerine ilişkin benzer örnekler, gazetecilik ihlallerinin olduğu görülmektedir. İtalyan Oggi dergisi

boğazı kesilmek suretiyle 40 yerinden bıçaklanarak öldürülen Amada Knox’u kapak yaptığı sayısında dörtlü bıçak seti pizza dilimleyici vererek ciddi bir skandala imza atmıştır.

Görsel 6. Oggi dergisi kapak

Şiddet ve kadına yönelik şiddet gibi kavramların akabinde medyanın yarattığı şiddet, haberlere konu olan mağdurların ve yakınlarının tekrar tekrar mağduriyetlerini yaşatıcı, pekiştirici ve “cümle aleme” duyurucu olarak önem kazanmaktadır. Habertürk gazetesi örneğinde günümüzde birçok gazetenin bu anlamda “sabıkalı” olduğu bilinmektedir ancak Habertürk etik ihlalinde bir adım öne çıkmış görünmektedir.

Kocasından fiziksel şiddet gören kadın haberini verirken erkeğin öfkesine yenik düştüğü için bunu yaptığını ya da işsizliği neticesinde cinnet getirdiğini, karısını kıskandığı için öldürdüğünü hafızalara yerleştirerek erkeğin hep haklı çıktığı ya da haklı gerekçelerle örtülü olarak savunulduğu görülmektedir. Erkeği söylemleriyle “kollayan” bu dil, mağduru görsel bir malzeme olarak kullanmakta ise sınır tanımamaktadır. Özellikle tecavüz haberlerinde de sıklıkla yaşanan bu durum, kendisine daha fazla uygulama alanı bulmaktadır. Tecavüze ilişkin haberlerde de meşrulaştırıcı söylemler sıkça kullanılarak kadının aslında “hak ettiği” inancı yerleştirilir. Bunu yaparken belli gerekçeleri sunan medya kadının gece geç saatte dışarıda olmasına, ya da giyimindeki kışkırtıcılığa vurgu yapabilmektedir. Bunun yanı sıra mağdurların özel bilgilerinin açıkça verildiği, resimlerinin ise buzlanmadan sunulduğu da bir etik ihlali olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sonuç

Kadına yönelik şiddet evrensel bir sorundur. Bu sorunu tüm yönleriyle ortaya koyup her toplumsal meselede olduğu gibi bu konuda da kamuoyunu bilgilendirerek sağlıklı bir kamuoyu oluşumuna hizmet etme işlevi de kuşkusuz medyanın önemli görevlerindedir. Medyanın en önemli işlevlerinden biri olan kamuoyu oluşturma, belli bir algı yaratma çerçevesinde şekillenmektedir. Patrondan muhabirine tüm medya çalışanlarının, özellikle şiddet içerikli haberlerde, öncelikle mağdur ve yakınları, faili ve

yakınları ve en nihayetinde topluma karşı belli sorunlulukları olduğunun bilinci ile hareket etmesi beklenmektedir. Bu bağlamda etik ihlallerin en aza indirilmesi için belli çözüm önerileri şu şekilde sıralanabilir:

Habere ilişkin ön kabuller yeniden düşünülmeli ve hiçbir haberin gerçeği yansıtamayacağı anlaşılmalıdır. Bu konuda en önemli tespiti yapan Dursun (2010: 18), “haber gerçeğin ta kendisidir, gazeteci bu gerçeği yansıtır” şeklindeki liberal anlayışın değiştirilmesini, çünkü haberin nesnel olmadığını aksine hakim güç lehine yeni anlamlar üreten bir kurgudan ibaret olduğunu belirtir.

Bunun akabinde “kamu yararı” kavramının içinin net bir şekilde doldurularak kişisel ve keyfi uygulamalara sebebiyet vermeyecek şekilde somutlaştırılması ve etik ilkelere dahil edilmesi gerekmektedir.

Özellikle şiddet haberlerinde habere konu olan tarafların aileleri de göz önünde bulundurularak bu hassasiyetle haber yapılması, mağdurun fotoğrafının mümkün olduğunca kullanılmaması, eğer kullanılacak ise buzlanarak verilmesi gerekmektedir. Habere ilişkin detayların ölüm, kan, gibi toplum psikolojisini sarsacak ve umutsuzluk ya da kanıksama yaratacak unsurlar üzerinden değil, toplumu bilinçlendirecek öğeler üzerinden verilmesi gerekmektedir. Haberin mağdur aleyhine isim, yaşanan yer, yaş, meslek gibi her türlü detayı vererek oluşturulması haberde yer alan bilgilendirici öğelerin de aynı şekilde yer alması beklentisini oluşturmaktadır. Örneğin, haberi izleyen ve aynı mağduriyeti yaşayan bir kadına bu konudaki devlet politikaları, koruyucu önlemler, verilen sağlık hizmetleri, uzman görüşleri gibi bilgilendirici içerikler yoğun bir şekilde sunulmalıdır. “Devlet yine koruyamadı” şeklindeki başlıklar, aynı sorun ile yüz yüze olan bireyleri güvensizlik ve korku ile yaşadığı şiddeti saklamaya ve dolayısıyla çaresizlik hissini kabullenmeye yöneltirken, şiddet uygulayan erkeklerin eylemlerinin sürekliliğine hizmet etmektedir. Failin yargı süreci takip edilmeli, sonuçlar kamu ile paylaşılmalıdır. Özellikle caydırıcı olabilme ihtimali sebebiyle ağır cezalarla sonuçlanan yargılama süreçlerinin paylaşılması bir başka çözüm önerisi olarak sunulabilir.

Son olarak gazetecileri yetiştiren iletişim fakültelerinde toplumsal cinsiyet derslerinin okutulması ve bunun da ötesinde etiğin gazetecinin kendi vicdanında anlam bulması önemlidir.

Kaynakça

- Altun, Abdurrezzak vd. (2007) Aile İçi Şiddet Haberlerinin Üretim Süreci ve Medya Profesyonelleri. *İletişim Araştırmaları*, 5(2): 9-61.
- Anıt Savaş (ty) <http://www.anitsayac.com/?year=2013>, Erişim: 21 Temmuz 2014.
- Bianet (2013) <http://m.bianet.org/bianet/kadin/149920-gezi-de-kadinlarin-gorunurlugu-uzerine>, Erişim: 10 Mart 2014.
- Demir, Vedat (2006) *Medya Etiği*. İstanbul: Beta Basıncılık A.Ş.
- Dursun, Çiler (2004) Haberde Gerçekliğin İnşa Edilmesi Ne Demektir?. *Haber, Hakikat ve İktidar İlişkisi*, Der. Çiler Dursun, ss. 37-65. Elips Kitap.
- Dursun, Çiler (2008) *Aile İçi Şiddet ve Haber Medyası: Alternatif Bir Habercilik*. Ankara: Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- Dursun, Çiler (2010) Şiddet Karşısında Haber Etiği. *Fe Dergi*, 2: 19-32.
- Girgin, Atilla (2010) Haber. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 10: 85-96.

- Gökulu, Gökhan (2010) Basında Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin Analizi: Hürriyet, Sabah e Posta Gazeteleri Örneği (2005-200). *International Journal of Social Science*, 6(2): 1829-1850.
- İnal, Ayşe (2005) Medyanın Etkisi Sorunsalına Başka Bir Bakış. *Medya ve Toplum*, Der. Sevdâ Alankuş, ss. 65-80. IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Parlak, İsmet (2009) Türk Yazılı Basınında Batılı Kimliğin İnşası: Karikatür Krizi Örneği. *Medyada Gerçekliğin İnşası: Türk Medya Söylemine Eleştirel Bir Bakış*, Ed. İ. Parlak, ss. 179-226. Konya: Çizgi Yayınevi.
- Rakow, Lana F., Kranich, Kimberlie (2002) Televizyon Haberlerinde Gösterge Olarak Kadın. *Medya, Kültür, Siyaset*, Der. Süleyman İrvan, ss. 515-548. Alp Yayınevi.
- Şen, A. Fulya (2012) Toplumsal Hareketler ve Medya: Wall Street İşgalinin Medyada Temsili. *Yeditepe University Global Journal*, 2(4): 126-154.
- Taylan, Hasan H. (2010) Medyada Şiddet Efsanesi: Eleştirel Bir Giriş (Kitap Tanıtımı). *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 24: 275-278.
- Tekinalp, Şermin; Uzun Ruhdan (2004) *İletişim Araştırma ve Kuramları*. Derin Yayınları.
- Tokgöz, Oya (2010) *Temel Gazetecilik*. Ankara: İmge Kitapevi.
- Van Z., Liesbet (2002) Medyaya Feminist Yaklaşımlar, *Medya, Kültür, Siyaset*, Der. Süleyman İrvan, ss. 467-514. Alp Yayınevi.
- Yeniçıkıtı, T. Nagihan (2012) Gazete Haberlerinde Kadına Yönelik Şiddet. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*, 1. Cilt, ss. 244-257. Ankara.